

ارزیابی بازگشت نتانیاهو به قدرت و تغییر مناسبات منطقه ای بعد از آن در گفت و گو با قاسم محبعلی

آفتی برای افزایش تخاصم با تهران

تأثیرات بازگشت نتانیاهو به قدرت بر تحولات منطقه‌ای، برجام و...

شرق: در سایه نتایج نهایی بنجمین دوره انتخابات کنست که در چهار سال اخیر در سرزمین‌های اشغالی برگزار شد، جریان راست رادیکال با محوریت حزب لیکود و شخص بنیامین نتانیاهو خود را در آستانه بازگشت به قدرت می‌بینند. در این بین اگرچه یک گزاره همیشگی میان کارشناسان، تحلیلگران و ناظران امر وجود دارد مبنی بر اینکه تفاوتی بین احزاب، جریان‌ها و چهره‌های سیاسی اسرائیلی در ضدیت با جمهوری اسلامی ایران وجود ندارد، اما نمی‌توان این واقعیت را هم نادیده گرفت که نوع عملکرد و اساسا نگاه فردی چون بنیامین نتانیاهو متفاوت از نفتالی بنت، یائیر لاپید، بنی گانتس و... است؛ حال با توجه به بازگشت احتمالی نتانیاهو این سؤال بیش از گذشته پررنگ‌تر می‌شود که قدرت‌گرفتن مجدد «بی‌بی» چه سرنوشتی را برای تحولات منطقه‌ای و به‌خصوص ایران رقم خواهد زد؟ این سؤالی است که قاسم محبعلی در پاسخ به «شرق» می‌گوید: «شاید در یک سطح از تحلیل این‌گونه برداشت شود که میان چهره‌ها، جریان‌ها و احزاب اسرائیلی در مقابله با جمهوری اسلامی ایران تفاوتی وجود ندارد، اما اگر بخواهیم به شکل دقیق‌تر و جزئی‌تر گزاره مذکور را مورد ارزیابی قرار دهیم باید به این واقعیت اشاره کرد که شدت عمل و نحوه رفتار هر جریان سیاسی اسرائیلی در برخورد با ایران متفاوت است». این دیپلمات پیشین کشور بر این واقعیت تأکید دارد که بنیامین نتانیاهو در سایه تجربه ۱۲ساله نخست‌وزیری خود از اندوخته و توشه لازم برای تقابل هرچه جدی‌تر با جمهوری اسلامی ایران در همه ابعاد برخوردار است. از این رو نتانیاهو اگر موفق به تشکیل ائتلاف و کابینه شود، به شکلی جدی‌تر از گذشته تخاصم با تهران را در دستور کار قرار می‌دهد.

محبعلی در یک جمله کلیدی به «شرق» می‌گوید: «به هر اندازه که سیاست‌های ضداسرائیل در منطقه شکل بگیرد و رشد کند به همان اندازه هم استقبال ساکنان سرزمین‌های اشغالی از چهره‌ها، جریان‌ها و احزاب راست و تندرو صهیونیست بیشتر خواهد شد».

سرنوشت برجام و قدرت‌گیری بی‌بی

شاید مهم‌ترین موضوع سیاست خارجی در دوره نخست‌وزیری بنیامین نتانیاهو که مورد توجه و حساسیت بالای تل‌آویو بود، به مقوله پرونده فعالیت‌های هسته‌ای ایران، برجام و مسائل پیرامونی آن مربوط می‌شد. بعد از خروج دونالد ترامپ از توافق هسته‌ای، نتانیاهو به دنبال اجماع جهانی علیه ایران بود. با روی کار آمدن دولت جو بایدن هم نتانیاهو سعی کرد هدف‌گذاری دولت جدید آمریکا در بازگشت به برجام را ناکام بگذارد که تا آخرین لحظات حضورش در قدرت ادامه پیدا کرد. اگرچه مشابه همین سیاست در دوره بنت و لاپید پی گرفته شد و تاکنون هم برجام به نتیجه نرسیده است و حتی ایالات متحده آمریکا و دولت بایدن هم از کنار گذاشتن مذاکرات احیای برجام می‌گویند اما با بازگشت احتمالی نتانیاهو می‌توان این واقعیت را هم در نظر گرفت که شاید دیگر مذاکرات احیای برجام به نتیجه نرسد.

پیرامون بازگشت نتانیاهو به قدرت و سرنوشت مذاکرات احیای برجام، محبعلی به این نکته اشاره دارد که شرایط برای بنیامین نتانیاهو یا هر فردی که در اسرائیل به عنوان نخست‌وزیر جدید انتخاب شود، بسیار ایدئال است؛ چراکه آمریکا و دولت بایدن بارها طی یک ماه گذشته عنوان داشته‌اند که فعلا تمایلی به مذاکره با ایران برای احیای برجام ندارند و حتی آن را از اولویت‌های دستور کار سیاست خارجی خود هم خارج کرده‌اند. مدیر کل خاورمیانه وزارت امور خارجه اعتقاد دارد با این اوضاع اگر نتانیاهو دوباره به قدرت بازگردد فضا را به سمتی پیش خواهد برد که حتی اگر بایدن بخواهد در چند ماه آینده مذاکرات را مجددا آغاز کند، با بیشترین فشار، کارشکنی و هجمه مواجه شود.

کارشناس ارشد خاورمیانه عربی با بیان اینکه جریان‌های افراطی از همدیگر تغذیه می‌کنند، بر این نکته تأکید دارد که حضور احتمالی نتانیاهو در سمت نخست‌وزیری و

تفاوت بی‌بی با دیگر اسلافش

در طول تاریخ اسرائیل فردی به اندازه بنیامین نتانیاهو رکورددار سمت نخست‌وزیری نبوده است. در این میان دلایل متعددی باعث تداوم نخست‌وزیری نتانیاهو به مدت ۱۲ سال شد. اما تفاوت نتانیاهو با دیگر چهره‌های جریان راست در اسرائیل چیست و آیا بازگشتش می‌تواند یک دوره طولانی مدت دیگری را برای حیات سیاسی بی‌بی رقم بزند یا خیر؟ چراکه در این میان برخی از احتمال شکست ائتلاف‌سازی و برگزاری ششمین دوره انتخابات کنست می‌گویند؛ در این رابطه قاسم محبعلی تصریح می‌کند که حضور طولانی مدت بنیامین نتانیاهو در پست نخست‌وزیری در اسرائیل، هم به شرایط داخلی در سرزمین‌های اشغالی و هم شرایط منطقه‌ای در خاورمیانه بازمی‌گردد.

به باور مدیر کل خاورمیانه وزارت امور خارجه ناامنی و موج‌سواری سیاسی و رسانه‌ای جریان‌ها راست صهیونیست و فردی مانند نتانیاهو بستر مناسب را برای تداوم قدرت او در ۱۲ سال فراهم کرد؛ مشابه همین وضعیت سبب شد تا دوباره جریان راست افراطی و نتانیاهو در انتخابات سه‌شنبه پیروز شوند. این دیپلمات پیشین کشور با تأکید بر اینکه همواره تاریخ اسرائیل با ناامنی و تهدید خارجی روبه‌رو بوده است، به «شرق» می‌گوید: «در سایه این تهدیدات، ساکنان سرزمین‌های اشغالی یکی از مهم‌ترین اولویت‌های خود را در انتخابات به مقوله امنیت اختصاص دادند و این مسئله زمینه لازم را برای حضور جدی و تداوم طولانی مدت جریان‌ها راست در تاریخ اسرائیل فراهم کرده است. تا جایی که تنها در مقاطع کوتاهی جریان‌ها چپ و میانه توانستند قدرت را به دست بگیرند».

محبعلی معتقد است که سیاست‌های منطقه‌ای ایران و گروه‌های همسو فضای مناسبی را برای رشد و گسترش جریان‌های افراطی در سرزمین‌های اشغالی فراهم کرده است. این دیپلمات زمینه رشد، قدرت‌گیری و نفوذ بالای نتانیاهو در اسرائیل را نتیجه این سیاست منطقه‌ای می‌داند. تحلیلگر ارشد مسائل غرب آسیا معتقد است که بنیامین نتانیاهو در سایه چنین فضای ناامنی توانست به قدرت‌طلبی خود، حتی با وجود پرونده‌های متعدد فساد مالی ادامه دهد.

منطقه‌ای علیه ایران شکل دهد و به موازات آن روابط اسرائیل و کشورهای عربی در همه ابعاد و سطوح مستحکم‌تر می‌شود».

بی‌بی، جنگ اوکراین، روسیه و ایران

شاید مهم‌ترین اتفاقی که در فاصله زمانی کنارتفتن نتانیاهو از قدرت روی داد، وقوع جنگ در اوکراین باشد. در این بین نوع مناسبات، تصمیمات، ارزیابی و عملکرد دولت بنت و لاپید در خلال جنگ اوکراین که به روابط سرد تل‌آویو-مسکو منجر شده، باعث شد که بنیامین نتانیاهو به‌عنوان رهبر اصلی اپوزیسیون بارها عنوان کند که اگر در سمت نخست‌وزیر اسرائیل باقی می‌ماند، شرایط را به نحوی مدیریت می‌کرد که ضمن برآورده‌کردن خواسته‌ها و انتظارات از غرب و حمایت از کی‌یف، روابطش با روسیه را هم حفظ کند. حال این پرسش مطرح است که اگر نتانیاهو دوباره به قدرت بازگردد، می‌تواند به موازات حفظ سیاست اسرائیل در قبال جنگ اوکراین، روابطش با روسیه را احیا کند یا خیر؟

قاسم محبعلی در پاسخ به این سؤال «شرق» بر این نکته مهم تأکید دارد که اگرچه اسرائیل متحد جدایی‌ناپذیر و راهبردی ایالات متحده آمریکاست و در حوزه سیاست خارجی همواره نعل‌به‌نعل واشنگتن عمل کرده است اما درعین‌حال باید این واقعیت را در نظر گرفت که یک جامعه پرنرنگی از یهودیان روس‌تبار در سرزمین‌های اشغالی وجود دارند که بخش عمده و مهمی از احزاب افراطی صهیونیست را شکل داده‌اند؛ بنابراین با وجود سردی روابط روسیه و اسرائیل، نمی‌توان این روابط را قطع شده و برگشت‌ناپذیر دانست.

ازاین‌رو تحلیلگر ارشد مسائل خاورمیانه معتقد است که با فروکش کردن جنگ اوکراین در کوتاه‌ترین زمان امکان پرشدن گسل کنونی در روابط دو طرف و احیای مناسبات سابق وجود دارد. محبعلی در ادامه تأکید می‌کند اسرائیل در دوره نتانیاهو سعی خواهد کرد که متفاوت از دوره لاپید و بنت در قبال جنگ اوکراین عمل کند. چون بنیامین نتانیاهو به نقش و جایگاه روسیه در مناسبات منطقه‌ای، به‌خصوص تحولات سوریه با هدف محدودکردن و مدیریت تحرکات ایران در سایه مسکو نیاز دارد.

به موازات آن قدرت‌گیری حزب جمهوری خواه در انتخابات میان‌دوره‌ای کنگره عملا فضا را به سمت انسداد کامل در مسیر احیای برجام پیش خواهد برد و بسیار بعید به نظر می‌رسد که دیگر مذاکرات از سر گرفته شود؛ حتی در صورت آغاز مذاکرات بسیار دور از ذهن است که شاهد به‌نتیجه‌رسیدن گفت‌وگوها و حصول توافق باشیم.

بی‌بی، پیمان ابراهیم و ایران

پیمان ابراهیم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دستاوردها و یادگاری‌های سیاست خارجی دوران بنیامین نتانیاهو سبب شد تا کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس با محوریت امارات متحده عربی و بحرین در مسیر رسمی‌شدن و آشکارسازی روابط سیاسی، دیپلماتیک، اقتصادی، تجاری، نظامی، دفاعی، امنیتی با اسرائیل کام بردارند. اگرچه این یادگاری دوره بنیامین نتانیاهو که نوعی هدیه انتخاباتی دونالد ترامپ هم تلقی می‌شد، باعث مانور دیپلماتیک در زمان بنت و لاپید بود، به نظر می‌رسد که زبان مفاهمه و سیاست خارجی بنیامین نتانیاهو متفاوت از سایر صهیونیست‌هاست. در نتیجه با به قدرت رسیدن نتانیاهو احتمالا شاهد یک پوست‌اندازی در روابط تل‌آویو با کشورهای عربی در زمینه اجماع‌سازی علیه تهران باشیم، به‌خصوص آنکه اخبار و شنیده‌ها حکایت از آن دارد که عربستان سعودی هم دیگر تمایلی به ادامه نشست بغداد با هدف احیای روابط با جمهوری اسلامی ایران ندارد.

قاسم محبعلی در ادامه گفت‌وگوش با «شرق» اذعان دارد که روابط کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس به‌ویژه ابوظبی و منامه با اسرائیل به نقطه‌ای رسیده است که دیگر «بازگشت‌پذیر» نیست. با توجه به نکته یادشده، تحلیلگر ارشد مسائل خاورمیانه احتمال حضور نتانیاهو در سمت نخست‌وزیری اسرائیل را تشدیدکننده و کاتالیزور مناسبات تل‌آویو با این کشورها در حاشیه خلیج فارس می‌داند.

در این بین محبعلی تبعات پارامتری چون سمت‌وسوی روابط ایران با کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس را هم بی‌تأثیر نمی‌داند و در این خصوص اعتقاد دارد: «اگر مذاکرات کنونی جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی در سایه نشست بغداد با هدف احیای روابط تهران - ریاض به نتیجه مطلوب نرسد و به دنبالش تخاصم ادامه و تشدید پیدا کند، می‌تواند زمینه لازم را برای نتانیاهو در رابطه با اجماع‌سازی

ریموند ویل

RAYMOND WEIL
GENEVE

SARMAN Co.

No. 1832, Dr. Shariati St., Next to Pol-E-Roomi, Tehran - Iran